

in zato je potrebno, da dobro organizirana vojska vedno napade prva. Tako bi dolžnost napada zamenjala dolžnost obrambe. To bi bil popoln preokret tradicij ter temeljev, na katerih je slonela naša civilizacija doslej.

Pri tem se lahko zastavi vprašanje, kakšno vlogo bo še moglo igrati Društvo narodov ter na kakšnih osnovah se bo mogel zgraditi nek nov sistem varnosti, ako bodo sprejeta ta načela od vseh držav in generalnih štabov v Evropi? Ni dvoma, da se te ideje širijo ter da jih osvajajo vojni krogi celo v svobodnih državah! Odgovor na tako paradoksalno vprašanje vključuje vse velike probleme, od katerih zavisi smrt in življenje zapada. Radi tega bi lahko postala vojska med Abesinijo in fašistično državo dogodek večjega pomena, kot so vsi spori, ki razdirajo Srednjo Evropo.

Maks Rejec.

Kritika

Trubarjev Catechismus 1551 (faksimilirana izdaja, Ljubljana 1935).

O svoji prvi knjigi je Trubar sam večkrat izpregovoril. Tako je v Pričevanju svoje pesmarice iz l. 1574. (z naslovom Ta celi katechismus... inu pejsni), ki nosi pod nemškimi posvetilom datum prejšnje izgubljene izdaje (= 1567), tako da je treba imeti tudi slovenski predgovor (Pričovane) za ponatis iz izdaje 1567, zapisal: „Le-ta prid inu tu neizrečenu večnu blagu nebesku, kir se v tim katehismi najde, je tudi mene pergnalu, da sem ta katechismus s trijemi izlagami pred 20 lejti pustil drukati, ta prvi v pesnih, ta drugi s to kratko d. Brenciovo, ta tretji s to obilno lutersko; le-ta sem v ene cilu mahine bukvice prez mujga imena postavil. Le-tih bukvic je tisuč; du je ima oli prodaje, jest gvišnu ne vejm.“ Ob teh podatkih, zelo splošnih in malo prijemljivih, kakor vedno pri Trubarju, naj pokažem na nekatera vprašanja, ki se vsiljujejo zdaj, ko smo dobili faksimile prve slovenske knjige.

Dosedanja razlaga gornjih Trubarjevih izvajanj pravi, da je „ta prvi (katechismus) v pesnih“ drugi del Cat. 1551, „ta drugi“ Abec. 1551, „ta tretji“ s to obilno lutersko (izlago)“ pa prvi del Cat. 1551 (Kidrič, Bibliografski uvod). Toda — ali ne kaže vrstni red pri naštevanju in pa izraz „ene cilu mahine bukvice“ na Cat. 1555, ki je izšel v šestnajsterki? (Seveda bi potem podatek „pred 20 lejti“ bil le približna časovna oznaka, a poudarjanje anonimnosti bi veljalo tudi za Cat. 1555, saj nam je v podpisu N. V. T. prva črka še danes uganka.) Vsa ta in taka vprašanja pa se bodo najlaže rešila, ko bo docela jasno vprašanje Trubarjevih virov, oziroma ko bo dognano, v koliko so njegove navedbe glede virov (n. pr. v Registru 1561) natančne, ker bo mogoče primerjati razne Trubarjeve „izlage“ katekizmov med seboj. Tudi razmerje hrvatskih protestantskih knjig do Trubarjevih tiskov bo treba popolnoma pojasniti. Zdi se, da gre po večini za dobesedne prevode iz slovenščine v srbohrvaščino, kakor je za nekatere že dokazano, ponekod pa za kompilacije iz slovenskih knjig.

Do danes pa je bilo tako delo skoro nemogoče, ker so teksti težko dostopni. Trubarjeve knjige — izdal jih je 27 — so velika redkost: dve sta izgubljeni, 12 jih je ohranjenih v enem samem, ostale v 2 do 8 izvodih, ki vsi še popolni niso. Da so bile prve slovenske knjige že v 16. stoletju redke, nam kažejo zgornje Trubarjeve besede: kljub nakladi 1000 (ali velja to le za zadnjo knjigo ali za vsako knjigo posebe ali skupno za vse tri oziroma dve?) Trubar ok. 1567 ni vedel, kje so in kdo jih prodaja. Zlasti so danes važni unikumi, raztreseni večinoma

po tujini: 6 jih hrani Dunaj, med njimi vseh prvih pet slovenskih knjig, dva Tübingen, po enega Ljubljana, Dresden, Berlin, Göttingen (gl. Kidrič, Ogrodje za biografijo P. Trubarja, Razprave I 261). Poudarjam, da so tu upoštevani le Trubarjevi spisi; tudi ostale protestantske knjige so velike redkosti.

Ob teh podatkih se človek zamisli. Spomni se, kako drugod izdajajo stare in redke tekste — opozarjam le na zbirko Stari pisci pri zagrebški akademiji —, da pa pri nas kljub Znanstvenemu društvu in Slovenski Matici še brižinskih spomenikov, prve naše literarne svetinje, nismo izdali. Ostale knjige (unikumi) čakajo menda, da jih „časa zob“ ali slučaj uniči; potem ne bo več problemov, saj še prepisov ali snimkov ni, ki bi si jih bila utegnila preskrbeti za majhen denar ta ali ona slovenska ustanova, recimo kaka knjižnica.

Če sedaj s tega vidika motrimo faksimilirano izdajo Trubarjevega katekizma, bomo pravilno cenili delo, ki ga je opravila mlada Akademska založba, ko je ta katekizem objavila „v prid našemu znanstvu in ljubiteljem lepe knjige v veselje“. Pravilno je poudarjen s tem tudi širši krog, ki mu le-ta prva slovenska knjiga in druga naša literarna svetinja utegne pomeniti več kakor le katekizemski tekst in starinsko jezikovno zanimivost.

O izdaji sami je treba reči, da je posrečena. Po fotografijah, izdelanih na Dunaju, je napravila klišee klišarna St. Deu v Ljubljani, retuše je oskrbel St. Gladnik, tisk Veit in dr. Tiskovnih napak pri takem tisku seveda ni; tista, ki se je vrnila v oznanilo založbe, le potrjuje pravilo, da je ni knjige brez tiskovne napake. Nastale pa so vendarle nekatere hibe, in sicer pri retuširanju: Vieta nam. Vitta (A2a), zamenjava črk **t** in **r**, **b** in **h** in podobno (večkrat); slaba je stran B2b.

Želel bi, da bi ta izdaja bila pobuda — seveda ne le za Akademsko založbo — in da bi dobili če že ne faksimilov, pa vsaj ponatise naših književnih redkosti. Najnujnejše pa bi bilo, da bi kdo (o mecenii!) poskrbel za snimke najvažnejših slovenskih, v tujini spravljenih edincev in jih spravil v licejski biblioteki.

Mirko Rupel.

Cvetje iz domačih in tujih logov

Rdeče knjižice Cvetja, t. j. šolskih izdaj imenitnejših literarnih tekstov, ki izhajajo od 1954. pri Mohorjevi družbi, je treba prišteti med razveseljiva znamenja, da se kakor drugod tudi na šolskem področju vedno bolj postavljamo na svoje noge. Naše življenje se je že toliko razvilo, da si je bilo treba omisliti tudi takih priročnikov, kakršne so večji narodi že zdavnaj poznali. Take izdaje so sicer — vsaj po navadi — ob strani literarnega zanimanja. Saj so v glavnem le priredbe znanih del, s katerimi se mora dijak spoznati. Dela so prirejena v veljavnem pravopisu, z opombami in uvodom, ki je nujno bolj ali manj vzgojni in profesorski, ker se mora prireditelj ravnati po nekem vzorcu, da delo razčleni, metodično vsestransko osvetli, na kratko izčrpa predmet. Nadaljnje razglabljanje je pripuščeno dijaku oziroma obravnavanju v šoli. V ta namen so ob koncu vprašanja, ki zadevajo nadrobne strani predmeta in ki jih utegne dijak porabiti za predavanja. Tako dobi dijak za majhen denar potrebno delo, ob njem primeren napotek za njegovo globlje spoznavanje, spozna se pa pri tem tudi z znanstvenim jezikom, ki ga je treba tod še vzporediti z umljivejšim (n. pr. pri Preglju). Vendar je treba povedati, da je zbirka tako glede tekstov kakor glede njih obravnav že preseгла značaj srednješolskih pomagal.

Naslov zbirke je povzet po Janežičevem Cvetju, ki je izhajalo iz podobne zamisli (1861—67). Urejuje jo s sodelovanjem odbora iniciativni prof. Jakob Šolar,

ki ima pri vsej stvari več deleža, kakor bi si človek mislil po golem imenu na drugi strani vsake knjižice. Do zdaj je izšlo sedem zvezkov.

1. Simon Gregorčič, *Izbrane pesmi*. Priredil dr. I. Pregelj (1934). Pregljev zelo natančni uvod je ponekod zgoščena sinteza, premišljen, težak izraz, ob katerem se mora tudi izobraženejši ustaviti, da ga razreši in izčrpa. Gregorčič je v njem postavljen v kategorijo — ideološko, snovno, slogovno, izrazno — v katere ga je bilo že lažje postaviti, odkar nam je preskrbel Čeh Stříbrný prvo obširnejšo, zlasti stilistično in izrazno analizo njegovega dela. — Če je dobro, da se mladi človek z nekolikošnim trudom prebije do vsebine malo nevsakdanjega izraza (občanski, stanovsko rodoljuben, prigradski v Pregljevem zmislju), je škoda, da je nekod težko opredeljiv. Na 15. strani je življenjska snov menda snov osebnega doživetja, šolska poetika tudi poezija, ki se obravnava v šoli, domisličen pa menda toliko ko pregovoren, prislovičen, a domisličnost je neki — po knjigi — retorična lastnost. — Vestne opombe spominjajo nekdanjih kritičnih izdaj tujih klasikov.

2. Fran Levstik, Martin Krpan. Priredil dr. A. Slodnjak (1934). Za Krpanov motiv je navedel Slodnjak precej in tudi novih vzporednic. Zgodbo je označil kakor svoj čas za tovarniško preobrazbo pripovedke o boju kmeta s plemičem. Da jo preveva izrazita demokratičnost, bo držalo, da bi pa bilo delo tolikšno razkrinkavanje avstrijske nehvaležnosti, zlasti v drugem delu, ki da ga je Levstik zaradi politične pohujšljivosti umaknil, o tem se da uspešno prerekatati. Če bi šlo za simbole, bi morali biti bolj na dlani. Razen tega je v prvem delu dunajska gospoda toliko ocenjena in osmešena, da v drugem, ki ga ni dal med ljudi, ne bi dobila bistveno novih lekcij. Opustil ga je, ker ni tako dognan. Jedrnatost in močnatost prvega se v njem nekam razmrvi v pravljličnosti, v kateri izgine Krpan med pritlikavci. Da bi se v številkah cesaričinih darov skrivalo kaj posebnega, tudi ni verjeti. Krpan sam jih razume kaj preprosto: „Darove pa spet take dajete, da človek ne more do njih“ (57). Lepo pa je Slodnjak pogodil dramsko prikazovanje razgovorov, priljubljeno v živahnem ljudskem pripovedovanju.

3. Q. Horatius Flaccus, *Pismo o pesništvu*. Preložil in razložil A. Sovrè (1934). Sovretov prevod Horacijeve poetike kakor tudi njegova razlaga sta zaslužila, da so ju rešili iz Doma in sveta v to zbirko. Nauki te znamenite in zdrave poetike, ki je tu priobčena tudi v izvorniku, so izraženi duhovito, nazorno in so v bistvu zmerom veljavni. Prevod je večkrat v današnji pojmovni in predstavnosti valuti, kar osvežuje, drugod naj pomaga razlaga, ker je v delu marsikaj naznačeno le v primeri, ki jo je treba razširiti v teorijo in načelo. Obilna in iznajdljiva razlaga je nekod užitek. Upošteva sodobno pojmovanje umetnosti, se spušča celo v vprašanje današnjega razvoja slovenske metrike in v svoje misli o iskanju novega izraza. Knjižica zato dijaku ne bo igrača. V prevodu motijo čudne ali neprijetne besede — barvomaz, čudnolik, pogleden, nepogledna nosura, krečoč se, neumljivi otórej, drkót, se nasiše itd. Sovrè svoj izraz študira, tehta, izbira, se tudi nekoliko artistično naslaja ob njem in ob svojem po svoje zasukanem slogu, a je le eklektik, ki visi med starinskostjo, okrepenelostjo slovarja in svežostjo, nazornostjo živega govora, in ni prav naraven in tudi srečne roke nima vselej.

4. Josip Jurčič, Jurij Kózjak. Priredil dr. M. Rupel (1934). Ruplov uvod bo nekaj nagajal. Vsaj v prvi polovici ne teče prav, se zatika in včasih je treba prav gledati, kako in zakaj moramo skočiti ali se zasukati v nepričakovano misel. Ni prav metodično razvrščen. Dvakrat govori o Levstikovi pobudi; kjer bi

pričakovali zgodbe, dobimo njene sestavine, ker je obravnavana skupno z zgradbo. Predaleč gre v naštevanju števila Mohorjevih članov in s celjskim preprirom. Zanimivo pa je in tudi precej iznajdljivo, kar pove o pomanjkanju perspektivne globine, za katero se fabulist Jurčič ni menil, zlasti pa o nedoslednostih v času in značajih ter o izrazito idealističnih miselnih in oblikovnih osnovah dela. Romantični subjektivizem (12) ne bo pravi izraz za risanje oseb z individualnim življenjem kakor ne realistična objektivnost za značaje brez njega. Tudi ni ravno treba, da bi pisatelj vnašal svoja osebna vprašanja v epična dela, pač pa se mora toliko poznati, da more razumeti in ustvarjati druga življenja. Lino Legiša.

Iz politične literature

Zunanja politika Jugoslavije

Nekako v istem času kot knjigo „Jugoslovanska država in hrvatsko vprašanje“ je izdal dr. Laza Marković tudi knjigo o zunanji politiki Jugoslavije. Delo je izšlo v Parizu pod naslovom „La politique extérieure de la Yougoslavie“. V predgovoru opozarja Marković na svoji prejšnji dve deli „La Serbie et l'Europe 1914—18“ in „Le désarmement et la politique de Belgrade“, ki obravnavata zunanjo politiko Srbije in potem Jugoslavije do leta 1932. in iz katerih je mogoče dobro spoznati nastanek in razvoj vodilnih načel jugoslovanske zunanje politike. Ta poslednja Markovičeva knjiga, o kateri govorimo, je nekako nadaljevanje prejšnjih dveh in razpravlja o jugoslovanski zunanji politiki od l. 1933. do 1935. V predgovoru poudarja avtor, da je hotel „prikazati slabo poučeni evropski javnosti konstruktivno politiko Jugoslavije, ki nadaljuje politiko Srbije, politiko, ki je v čast njenim ustanoviteljem in sodelavcem, zlasti njenemu velikemu mojstru Nikolaju Pašiću...“

Čeprav torej ta knjiga ni namenjena domači javnosti, vendar je zelo važna tudi za nas, ne le zato, ker je politične literature o nas prav malo, temveč še bolj zato, ker njen avtor ni kdorkoli, temveč jo je napisal eden najpomembnejših predstavnikov nekdanje radikalne stranke in današnje radikalne skupnosti. Zato vidimo v tej knjigi nazor skupine, ki vodi danes notranjo in zunanjo politiko Jugoslavije.

Tudi ta Markovičeva knjiga ni pisana enotno, temveč je avtor zbral v njej svoje članke iz l. 1933., jim pridejal po enega iz l. 1934. in 1935. ter jih uredil v prvih dveh delih knjige, ki sta posvečena splošnim načelom in posebnim vprašanjem jugoslovanske politike. Tema dvema deloma sledi tretji del, ki razpravlja o sodobnih problemih in je torej edini pisan iz današnje perspektive. Iz dejstva pa, da dr. Marković ponatiskuje to, kar je pisal l. 1933., in pa iz vsebine zadnjega dela, ki je pisan pred nekaj meseci, že po notranji politični izpremambi v Jugoslaviji, moramo izvajati sklep, da veljajo še danes ugotovitve in teze, ki jih je postavil avtor ob raznih prilikah l. 1933. To naj bi bil tudi dokaz o ravni črti in trdnih načelih, po katerih se giblje jugoslovanska politika, katere prvi izvir je že v predvojni Srbiji.

Prvo in osnovno načelo jugoslovanske zunanje politike je zvestoba Zvezi narodov in njenemu paktu. Avtor se tega dotika v zvezi z japonsko-kitajskim sporom, ki je bil l. 1933. svetu Zveze narodov težak problem. Takrat je Jugoslavijo izredno presenetilo čudno ravnanje Francije, ki je zaradi tesnejšega sodelovanja štirih zapadnih sil nekoliko popustila od svoje zveze s